

Ulkoministeriön järjestötuet uusiksi

Kehitysyhteistyömäärärahojen leikkausten myötä myös ulkoministeriön kansalaisjärjestöille myöntämiä tukia leikataan ja uudistetaan. Tiukan määrärahatilanteen ja yhä vähenevien henkilöstöressurssien takia ulkoministeriö joutuu pohtimaan isojakin muutoksia nopealla aikataululla.

Suomessa on perinteisesti arvostettu kansalaisyhteiskunnan toimijoiden itsenäistä roolia. Kehitysjärjestöjen ja ulkoministeriön välistä vuoropuhelua tarvitaan nyt myös järjestörahoituksen kehittämiseksi. Järjestöjen kantojen selvittämiseksi Kefa teki syys-lokakuussa järjestöille sähköisen kyselyn, jonka tulokset on koottu tähän raporttiin.

Tärkeimpinä johtopäätöksinä kyselystä nousivat esille seuraavat:

- Järjestöt pitävät tärkeänä sitä, että kansalaisjärjestöjen työ on lähtöisin niiden omista vahvuuksista ja kumppaneiden tarpeista eikä ole rahoittajan tilaamaa hankkeiden toimeenpanoa. Järjestöjen riippumattomuutta tulee kunnioittaa.
- Järjestötyön moninaisuutta pidetään rikkautena ja myös Suomen etuna. Rahoituspäätösten tulisi perustua suunnitelmien sisältöön ja laatuun sekä hakijan kapasiteettiin, eikä pieniä vapaaehtoisvoimin toimivia järjestöjä pitäisi ennakkoon rajata pois tuen piiristä. Tiukkojen rajausten sijaan järjestöt toivovat kannusteita, suosituksia, neuvontaa ja porkkanoita, esimerkiksi nykyistä pienempää omavastuuosuutta yhteishankkeissa.
- Hankehallinto koetaan raskaana ja siihen toivotaan lisää joustavuutta ja nopeutta. Etenkin pienille hankkeille, jatkohankkeille ja suunnitteluun järjestöt toivovat kevennettyjä hakulomakkeita. Hankkeiden esikarsinta vähentäisi sekä järjestöjen että ministeriön työtä.
- Järjestöt toivovat rahoitukselta jatkuvuutta ja ennakoitavuutta. Monivuotiset hankkeet, jatkohankkeet ja ohjelmamuotoinen työ ovat järjestöjen toiveena. Rahoituspäätökset tulee saada hyvissä ajoin ennen vuodenvaihdetta, ja hakuajat on ajoitettava tämä huomioiden.
- Takautuviin maksatuksiin järjestöt suhtautuvat varauksella. Vaihtoehtona järjestöt ehdottavat joustavampaa mahdollisuutta siirtää jäljelle jäänyt raha esimerkiksi jatkohankkeen tai järjestön muun hankkeen käyttöön.
- Yhteistyö on yksi vaihtoehto ministeriön hallinnon keventämiseen. Yhteistyö kiinnostaa järjestöjä, jos se syntyy luonnollisesti eikä aiheuta kohtuutonta hallinnollista vastuuta järjestöille. Järjestöt ehdottavat myös uusia toimintamalleja järjestötukiin: Säätiömallissa, tukea hakenut järjestö voisi siirtää rahaa eteenpäin muille toimijoille, ja useamman järjestön yhteishankkeissa yksi isompi järjestö voisi hallinnoida hankkeen, johon pienemmät järjestöt voisivat tuoda omaa asiantuntemustaan.

Kyselyn tuloksia hyödynnetään tukimuotojen uudistamisessa. Tuloksista on keskusteltu lokakuussa ensin järjestöjen kesken ja myöhemmin UM:n kansalaisyhteiskuntayksikön kanssa. Yhteistyö tukimuotojen kehittämiseksi jatkuu tämän jälkeenkin.

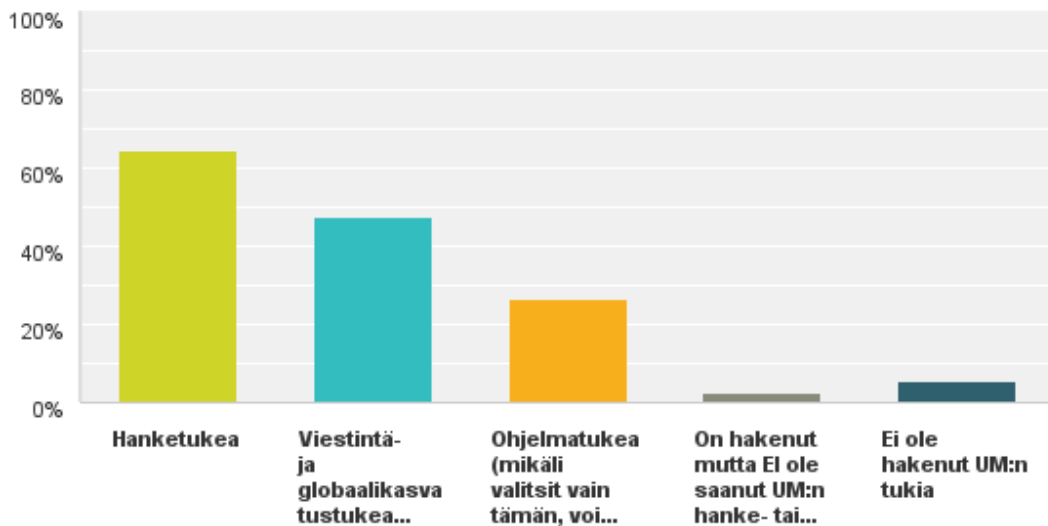
Kepan kysely järjestöille

Kepa teki syys-lokakuun aikana sähköisen kyselyn ulkoministeriön tukia (ohjelmatukea, hanketukea ja/tai viestintä- ja globaalikasvatustukea) hakeneille kansalaisjärjestöille. Kyselyn tarkoituksena oli koota järjestöjen kokemuksia ulkoministeriön tukimuodoista sekä ideoita niiden kehittämiseksi.

Vastauksia saatiin yhteensä 129 kappaletta, yhteensä 104:stä järjestöstä. Vastaajista kaksi kolmasosaa oli saanut ulkoministeriön hanketukea, noin puolet viestintä- ja globaalikasvatustukea ja neljäsosa ohjelmatukea viimeisen 10 vuoden aikana. Osa oli saanut useampaa tukea.

Q2 Mitä UM:n tukia järjestönne on saanut viimeisten 10 vuoden aikana?

Answered: 129 Skipped: 0

Ei rajoituksia hankkeiden kokoon tai määrään

Vastausten perusteella järjestöt eivät halua hankkeiden kokoon tai määrään rajoituksia. Kysymykseen, tulisiko hankkeiden koolla olla euromääräiset ala- ja ylärajat, selvä enemmistö vastasi ei: hanketuen kohdalla 64% ja VGK-tuen kohdalla 70%. Vaihtoehtona alarajalle järjestöt esittävät, että pienten hankkeiden kohdalla hankehallintoa selvästi kevennettäisiin. Hankkeiden kokoon vaikuttaa myös se, että monesti suuri osa työstä tehdään vapaaehtoistyönä. Järjestöt kokevat, että palkkakustannuksia on usein jouduttu karsimaan ministeriön vaatimuksesta, huolimatta siitä että järjestöissä on yleensä matala palkkataso verrattuna julkiseen ja yksityiseen sektoriin.

Hanketukea on aiemmin jaettu vuosittain noin 15 miljoonaa euroa 1-3 vuoden kehitysyhteistyöhankkeisiin. Vuosille 2015–2017 hanketukea sai yhteensä 60 järjestöä ja 80 hanketta. Avustukset vaihtelivat 20 000 ja 685 000 euron välillä – pienimmät avustukset on käytännössä tarkoitettu yhden vuoden suunnitteluhankkeisiin.

Hanketuen kohdalla yhteensä 21 vastaajaa ehdotti alarajaa välillä 5000–100 000 euroa vuodessa (mediaani 20 000 euroa vuodessa) ja 21 vastaajaa ylärajaksi 30 000–1 000 000 euroa vuodessa (mediaani 200 000 euroa vuodessa). Avoimissa vastauksissa nousi esiin huoli pienten järjestöjen mahdollisuudesta saada jatkossa tukea kehitysyhteistyöhönsä.

Suuntaa-antavat ohjeet hankkeiden koosta voivat olla järjestöille avuksi, mutta tarkemmat rajaukset rajoittavat helposti pienempien järjestöjen hakumahdollisuuksia ainakin jos omarahoitusosuutta edelleen vaaditaan. Mahdollisuudet kerätä omarahoitusosuutta määrittävät käytännössä usein pienen järjestön hankkeen maksimikoon.

Viestintä- ja globaalikasvatustukea (VGK) on aiemmin jaettu vuosittain noin 2 miljoonaa euroa 1-2 -vuotisiin viestintä- ja globaalikasvatushankkeisiin. Vuonna 2015 tukea sai yhteensä 42 järjestöä 43 hankkeelle. Avustukset vaihtelivat 4890 ja 153 000 euron välillä.

VGK-tuen kohdalla yhteensä 15 vastaajaa ehdotti alarajaa välillä 4000–30 000 euroa vuodessa (mediaani 5000 euroa vuodessa) ja 16 vastaajaa ehdotti ylärajaksi 10 000–500 000 euroa vuodessa (mediaani 80 000 euroa vuodessa).

Molempien tukimuotojen kohdalla noin 84% vastaajista oli sitä mieltä, ettei hakukierroksella tulisi etukäteen rajoittaa tukea saavien hankkeiden määrää, vaan tukea saavien hankkeiden määrän tulisi riippua hakemuksista. Saajien määrään vaikuttaa luonnollisesti myös se, kuinka paljon rahaa on jaettavissa. Avoimissa vastauksissa korostui ajatus siitä, että rahoituksen myönnön perusteena pitää olla hankesuunnitelman sisältö ja laatu.

Kysymykseen, tulisiko rajata kuinka moneen hankkeeseen yksi järjestö voi saada UM:n hanketukea vuosittain, jälleen selvä enemmistö (hanketuesta 80% ja VGK-tuesta 77%) vastasi ei. Tärkeämpänä pidettiin arviota siitä, onko järjestöllä kapasiteettia toteuttaa kaikki hankkeet.

Avoimissa vastauksissa rajauksillekin löytyi kuitenkin ymmärrystä, erityisesti jos rajaukset auttavat säilyttämään mahdollisuuden tehdä kehitysyhteistyötä tai globaalikasvatusta mahdollisimman monen ja erilaisen järjestön ulottuvilla:

Pienillä vapaaehtoisvoimin tai 1-2 työntekijää oleville järjestöillä 1 hanke. Suuremmilla järjestöillä max 3. Jos sopivia hankkeita enemmän kuin voidaan hyväksyä, hankkeet mahdollisimman monelle järjestölle.

Rajaus olisi ehkä järkevin tehdä niin, että yksi järjestö voi saada max. määritellyn ylärajan verran rahaa ja jakaa ne tarvittaessa 1-3 hankkeelle.

Perusteluna hankkeiden rahoituksessa tulisi pitää monimuotoisuutta ja laatua.

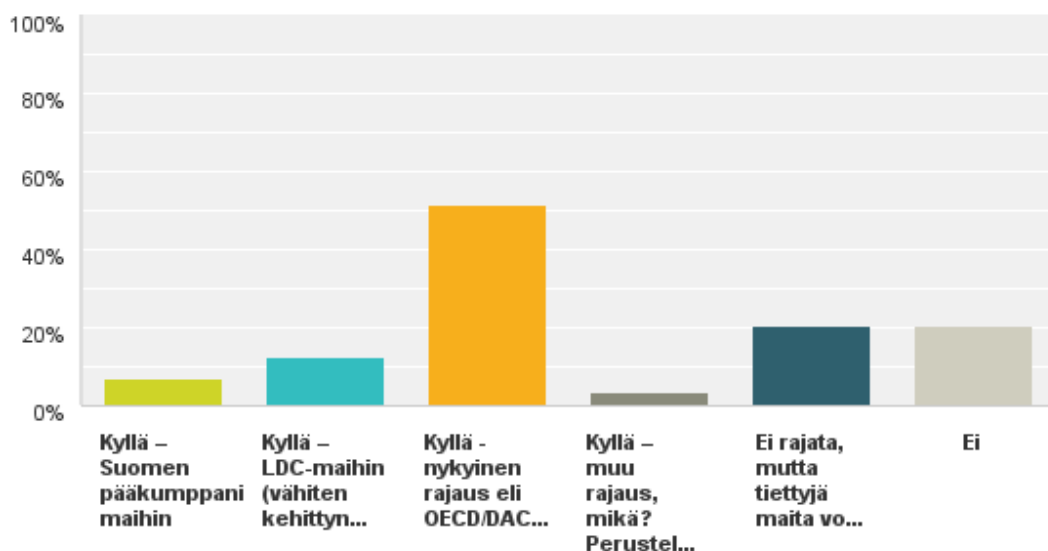
Ei lisärajoituksia toimintamaihin ja teemoihin

Järjestöt ovat tyytyväisiä nykyiseen linjaan, että ulkoministeriön hanke- ja ohjelmataukea voi saada OECD/DAC:n kehitysmaiksi luokittelemiin maihin liittyvään kehitysyhteistyöhön. Tätä mieltä oli noin puolet kyselyyn vastanneista. Rajausta kaikkein köyhimpiin LDC-maihin kannatti 12% . Viidesosa vastusti lisärajoituksia, mutta hyväksyisi tiettyjen maiden suosimisen, ja viidesosa vastusti kaikkia rajoituksia kansalaisyhteiskunnan itsenäisyyteen vedoten. Järjestöjen toimintaa monissa maissa pidettiin pikemminkin rikkautena kuin pirstaloitumisen merkinä.

Rajaus esimerkiksi köyhimpiin maihin tuntuu kohtuuttomalta, jos samalla tuetaan kehitysyhteistyövaroin yksityisen sektorin toimintaa etenkin keskitulon maissa. Tämä tekee myös yhteistyön järjestöjen ja yritysten välillä haastavaksi.

Q11 Tulisiko rajata, mihin maihin hanke- tai ohjelmataukea voi saada

Answered: 113 Skipped: 16

Muuta kuin OECD/DAC kehitysmaaluokitusta ei tulisi tehdä. Kansalaisjärjestöt eivät ole kehityspolitiikan toimeenpanijoita, vaan edustavat vapaata kansalaisyhteiskuntaa.

Maiden tulisi olla OECD/DAC luokituksen mukaan kehitysmaita tai alemman keskitulon maita. Maarajaus ei kuitenkaan ole oleellisin seikka vaan se, että interventiot kohdistuvat kaikkein heikoimmassa asemassa olevien ryhmien oikeuksien toteutumiseen.

LDC ja Suomen pääkumppanimaita voi suosia. Tämän lisäksi on otettava huomioon kansalaisjärjestöjen rooli paikallisen kansalaisyhteiskunnan tukemisessa. Näin myös maita, joissa kansalaisyhteiskunta on heikko, voidaan tukea vaikka eivät olisikaan LCD-maita ja Suomen pääkumppanimaita.

Kansalaisyhteiskuntatukien olisi mieluummin oltava hajautuneempaa eri puolille maailmaa, jolloin tämä tukimuoto edistäisi mielekkäitä globaaleja yhteyksiä, oppimisen mahdollisuuksia, asiantuntemusta ja eri maiden tuntemusta suomalaistenkin keskuudessa.

Missään nimessä hankkeita ei tulisi rajata ainoastaan Suomen pääkumppanimaihin, järjestöillä ainutlaatuinen mahdollisuus toimia muissakin maissa. Näistä maista voi myöhemmin tulla kauppapoliittisesti merkittäviä tai pääkumppanimaiden mahdollisesti vaihtuessa Suomella voisi olla jo asiantuntemusta ja verkostoja kyseisessä maassa.

Järjestöt pystyvät toimimaan myös hauraissa valtioissa ja sellaisilla alueilla, jotka eivät ole yritysten ja viennin edistämisen kohteena. Jos halutaan aidosti vaikuttaa köyhyyteen ja esimerkiksi pakolaisuuden juurisyihin, täytyy uskaltaa jatkossakin suunnata toimia myös Suomen pääkumppanimaiden ulkopuolelle, etenkin jos kehityspolitiikka nyt lähivuosina siirtyy yhä enemmän yritysyhteistyön suuntaan.

Kohdemaiden rajoituksille ja Suomen pääkumppanimaiden suosimiselle löytyi myös ymmärrystä hallinnon keventämistarpeen sekä synergiaetujen näkökulmasta.

Jotenkin pitää rajata jos hallintoa pitää keventää: nykyinen "sillisalaatti" liian raskas hallinnoitava. Ehkä esim. ylemmän keskitulon maita voidaan olla tukematta.

Suomen pääkumppanimaita suositaan jo nyt. Tämä on sinänsä järkevää, koska hyödyt ovat suuremmat (mm. tiedonvaihdon ja viestinnän osalta), jos keskitytään tiettyihin maihin.

Temaattisia rajoituksia vastustetaan yhtä lailla. 53% vastaajista oli sitä mieltä, että järjestöjen kehitysyhteistyötä tukeessa voi suosia tiettyjä teemoja, muttei rajata. Rajauksia vastustettiin jälleen järjestöjen rooliin ja moninaisuuteen vedoten.

Hallituksen ilmoittamia prioriteettialueita voi toki suosia, mutta ne kattavat ainoastaan osan kehitysyhteistyöstä ja voivat myös rajata ulos järjestöjä joilla on kehitysyhteistyötoimintaa, mutta mikä ei sovi annettuihin raameihin. Sen vuoksi hankkeita olisi hyvä myös arvioida tapauskohtaisesti. Ulkoministeriön tehtävä ei ole rajata mihin asioihin järjestöt voivat kohdistaa toimintaansa.

Monella pienellä järjestöllä on vahva kokemus ja erityisasiantuntemusta nimenomaan tietyistä teemasta (esim. alkuperäiskansojen oikeudet tai vammaisten oikeudet). Jos UM rajaa vahvasti teemoja, näiden vapaaehtois pohjalta toimivien järjestöjen on vaikeaa tai mahdotonta muuttaa fokustaan ja suunnitella hanketta uudesta teemasta.

Jos halutaan että järjestöt (tai mikä tahansa organisaatio) tekee tehokasta ja laadukasta työtä, sen tulee voida tehdä juuri niitä asioita, joita varten se on olemassa ja joissa se on hyvä.

20% vastaajista oli valmis rajaamaan tuet Suomen hallituksen prioriteettialueisiin (nykyisen hallituksen painopisteinä naisten ja lasten aseman parantaminen, demokratian vahvistaminen, ruokaturva- ja ilmastokestävyys sekä yritysvastuu). Kestävän kehityksen tavoitteet, ihmisoikeusperustaisuus ja paikallisen kansalaisyhteiskunnan vahvistaminen mainittiin usein

erikseen kansalaisjärjestöjen työn lähtökohtana. Hallituksen prioriteettilistaa moni vastaaja halusi täydentää vammaisten ja muiden vähemmistöjen aseman parantamisella. Opetus ja koulutus mainittiin usein järjestöjen vahvuutena ja nuoriso tärkeänä kohderyhmänä.

Kansalaisjärjestöjen työn keskiössä tulee saada olla kansalaisyhteiskuntien vahvistaminen ja sitä voidaan toteuttaa sekä Suomen hallituksen ilmoittamien prioriteettialueiden että muiden teemojen kautta.-- Tuettavan työn tulisi myös omalta osaltaan edistää SDG:n toteuttamista.

Rajauksilla nähtiin myös puolensa, mutta myös riskinsä.

Tiettyjen teemojen suosiminen voisi vähentää kehitysavun hajanaisuutta ja lisätä toiminnan tehokkuutta tällä toiminta-alalla. Kokonaan jonkin tietyn teeman rajaaminen avun ulkopuolelle olisi todella iso päätös, mikä voisi vaikuttaa enemmän hakemusten muokkaamiseen jonkin tietyn muotin mukaan. Hankkeilla voi kuitenkin olla vaikutusta monilla eri toiminta-aloilla ja jonkin näistä nostaminen hankkeen pääteemaksi teennäisesti ei välttämättä motivoi suomalaista järjestöä tai kohdemaan kumppania parhaaseen suoritukseen. Järjestöillä on toki oltava tietoa kulloinkin valituista painotuksista hanketuen myöntämiselle ennen hakemusten tekoa.

Vastaajat muistuttivat, että kumppanin ja kumppanimaan tahtotila on ratkaisevassa asemassa.

Jos tiukka rajaus, rikas pohjoinen päättää, mitä köyhä etelä tarvitsee. Tällä reseptillä ei ole helppo tehdä onnistunutta yhteistyötä.

Järjestön ja sen kumppaneiden osaamisalueita ja vahvuuksia tulee huomioida ja antaa mahdollisuus toimia poikkeavillakin teemoilla silloin kun kehitystarve on aito ja perusteltu.

Esiin nousi myös tarve pitkäjänteisiin linjauksiin – ja tyytyväisyys tähänastisiin kehityspoliittisiin painopisteisiin.

Painopistealueet tulisi pitää nykyisellään - uusia kehityspoliittisia painopisteitä ei tule tehdä hallituskausittain. Kehitysyhteistyön on voitava olla pitkäjänteistä

Yhteistyö kiinnostaa - mutta ei pakolla

Kysymykseen, tulisiko UM:n tukea myöntää vain hankkeille/ohjelmille, joissa on mukana useita toimijoita (muuta järjestöjä, yrityksiä, oppilaitoksia tms.), selvä vastaus oli ei. Sen sijaan yli 60% vastaajista piti hyvänä, että yhteistyöhön kannustetaan. Sopivana yhteistyökumppaneiden määränä pidettiin kahta tai kolmea, mutta yhteistyön tulisi syntyä toimijoiden omasta tahdosta.

Yhteistyön pitää syntyä toimijoiden omasta mielenkiinnosta ja sitoutumisesta. Ulkoapäin tuleva vaatimus ei ole hedelmällisen yhteistyön hyvä peruste. Yhteistyöhön voidaan rohkaista ja joissakin tapauksissa se voi olla hyvin suotavaakin. Kaikille toimijoille ja ohjelmatoteuttajille se ei sovellu.

Eri toimijoiden välisissä foorumeissa tai koulutuksissa voimme oppia toinen toisiltamme. Tämä voi pitkällä aikavälillä luoda luontaisia yhteishankkeita sen sijaan, että UM-tuki ehdollistuisi yhteishankkeisiin synnyttäen väkinäisiä ratkaisuja.

Vastaajat ehdottivat useita tapoja edistää yhteistyötä eri toimijoiden välillä. Monissa vastauksissa korostui Kepan rooli toimijoiden yhteentuumisessa, yhteistyön pilotoimisessa ja hyvien yhteistyömallien esittelemisessä. Esille nousi myös tarve saada kootusti tietoa eri toimijoista ja suunnitteluvaiheessa olevista hankkeista. Yhteistyöhön kannustaisi erityisesti yhteishankkeiden pienempi omavastuuosuus ja suunnittelun resurssointi.

Rekisteri, josta voisi oikeasti löytää sopivia yhteistyötahoja omalle toimialueelle auttaisi kun alkaa suunnitella hanketta.

Kepa voi entistä enemmän tuoda yhteen erilaisia verkostoja toimijoista, jotka toimivat saman teeman ympärillä. Verkostoihin voivat osallistua myös muiden sektoreiden toimijat kuin kansalaisjärjestöt.

Lähtökohta yritysten ja järjestöjen yhteistyölle on toisen ymmärtäminen; keskinäistä tuntemusta ja tietoa toisen osapuolen toimintatavoista, tavoitteista ja arvoista pitäisi lisätä. Esimerkiksi järjestämällä sektori- tai teemakohtaisia tilaisuuksia ja "treffejä".

Yhteistyötä varmaan helpottaisi, jos olisi joku valmis malli yhteiselle tuen hakemiselle. Varmaan yhteistyön aloittamisestakin voisi ihan järjestää koulutusta ja/tai neuvottelu/keskustelutilaisuuksia. Miten esim. jaetaan vastuut, ml. omavastuuosuuden kerääminen, mutta myös hankkeen eteen tehty työ Suomessa.

Rahoitusinstrumenttien pitäisi käytännössä mahdollistaa yhteistyöhankkeet. Tämä tarkoittaa rahaa suunnitteluun, seurantaan ja hallintointiin. Yhteenliittymän vastuujärjestöllä (tai muulla vastuutoimijalla) on yleensä isompi hallinnollinen taakka talouden ja raportoinnin osalta. Yhteishankkeissa siis hallinnon kulut kasvavat, mutta toisaalta niissä saadaan järkevästi yhdistettyä eri toimijoiden osaamista ja voidaan saada tuloksia ja vaikuttavuutta, jota muuten ei saataisi.

Yhteistyöhankkeisiin voisi kannustaa esimerkiksi alhaisemmalla omavastuuosuudella.

Riittävän pitkät hakuajat konsortioille. Ensimmäisinä vuosina bonusrahoitusta mikäli haetaan yhteistyössä (yhteistyön aloittaminen vie aikaa ja resursseja) ja mahdollisuus kattaa kaikkien kumppaneiden hallintokustannuksia.

Ulkoministeriön nykyistä tiukemmalle ohjauksellekin löytyi puolustajansa

UM:n pitäisi edellyttää samalla temaattisella alueella toimivia järjestöjä yhteistyöhön. Myös UM:n kumppanuusjärjestöt tulisi edellyttää yhteistyöhön hanketukea saavien järjestöjen kanssa. Nyt on ns. kaksi kastia. Järjestöt ovat pääosin varsin nihkeitä yhteistyöhön toistensa kanssa ilman tiukempaa ohjausta UM:n taholta. Tässä hukataan resursseja tällä hetkellä ja järjestöillä on syytä katsoa peiliin, erityisesti kun ajatellaan Istanbulin periaatteita.

Yhteistyölle on tällä hetkellä käytännön esteitä. Yhteishankkeet myös lisäävät järjestöjen hallinnollista työtä ja suunnitteluun tarvittavaa aikaa. Joillakin vastaajista oli ennestään huonoja kokemuksia yhteishankkeista ja niihin liittyvistä hallinnollisista haasteista.

Yhteistyöhankkeiden suunnitteluun olisi siis saatava riittävästi tukea, mitä nykyinen budjetti ei lupaa.

Vapaaehtoisvoimin toimivan järjestön resurssit ovat rajalliset. Yhteistyön järjestäminen ja yhteishanke vaatii enemmän aikaa ja työtä ennen kuin se tuo etuja.

Usean pienen toimijan hankkeissa on riski, että paljon aikaa, energiaa ja rahaa kuluu hallintoon ja koordinointiin toimijoiden välillä, erityisesti jos näiden kesken syntyy eripuraa. En näe usean toimijan yhteistyötä itseisarvona; muut asiat hankkeessa ratkaisevat.

Ongelmatapauksia tuli lukuisia vuosien varrella kaikesta hallinnosta huolimatta: roolivastuuepäselvyydet, rahojen suuntaaminen, raportointivelvollisuudet, koordinointi ja hallinnointi tasapuolisesti, päätöksenteko-ongelmat. Viimeisenä vielä exit-vaiheen ongelmat, kun hankkeet päätettiin lopulta todella perustellusti päättää, siihen liittyvät vastuu ongelmat, kuka hoitaa ja mitä ja miten niistä päästään yhteisymmärrykseen vaikka sopimukset ja kaikki on olemassa.

Jos halutaan tehdä yhteistyöhankkeita eri toimijoiden kanssa, UM:n eri rahoitusinstrumenttien pitäisi olla toisiaan tukevia, eikä poissulkevia. Rahoituksen pitäisi olla joustavasti yhdistettävissä (esim. oppilaitos- ja yritys yhteistyössä). Lisäksi liian tiukka jako humanitaarisen avun ja kehitysyhteistyörahoituksen välillä hankaloittaa LRRD¹:n toteuttamista.

Tällä hetkellä esimerkiksi yritys yhteistyörahoitusta saa Finnpartnershipin kautta mutta omavastuu on pienimmillään 30% joten ohjelmarahoituksen puitteissa olevia järjestöjä tämä ei tästä syystä kiinnosta ja se on vaikeasti perusteltavissa heidän päättäjilleen.

¹ Linking relief, rehabilitation and development

Monikumppanuushankkeiden suurin haaste, erityisesti ne jossa on mukana yrityksiä (joko suomalaisia tai paikallisia x-maassa), on se, että ODA-rahoituksella ei voi rahoittaa esimerkiksi yrityksen tuotekehittelyä silloin kun se nimenomaan liittyy kehitysongelman ratkaisuun ja kehitys-impactin aikaansaamiseen. BEAM-rahoitus taas suosii yrityksiä ja jättää vähän tilaa järjestöille kehittää arvopohjaisia kumppanuuksia. BEAM ei myöskään sovellu start-upeille ja PK-yrityksille jotka ovat joustavia, innovatiivisia ja valmiita ottamaan riskejä tuotekehittelyssä yhteistyössä järjestöjen kanssa. Tämä pitäisi siis huomioida rahoitusinstrumenttien kehittämisessä. Lisäksi Suomessa olisi tärkeää avoimesti keskustella yhteistyömalleista ja niitä tukevista rahoitusmalleista niin, että järjestöt ovat tasavertaisia kumppaneita keskustelussa.

Yhteistyön vaatimusta suomalaisten toimijoiden kesken osa vastaajista piti epärelevanttina, sillä usein tärkeämpää on yhteistyö paikan päällä kohdemaassa.

Yhteistyön vaatimuksen tulee kohdistua itse toimintaan "paikan päällä", ei Suomessa. On tärkeää edellyttää yhteistyötä paikallisen kansalaisyhteiskunnan kumppanien kanssa, ei niinkään yhteistyötä muiden suomalaisten toimijoiden välillä.

Ainakin pitäisi muistaa, ettei yhteishanke aina välttämättä ole sen tehokkaampi tai parempi kuin yksin tehtykään.

Yhteistyön mahdollistamiseksi ja samalla ministeriön hallinnollisen työn vähentämiseksi voitaisiin myös kehittää aivan uusia toimintatapoja, esimerkiksi erityissäätöiden mallin pohjalta, jossa tuen hakija voisi siirtää rahaa eteenpäin, tai yhden mahdollisesti isomman järjestön hallinnoimia yhteishankkeita, joihin pienemmät toimijat voisivat osallistua.

Tukimuotoihin toivotaan jatkuvuutta ja hallinnointiin riittävät resurssit

Kyselyssä esitettiin mahdollisia muutoksia nykyisiin ulkoministeriön hakukäytäntöihin, jotka voisivat mahdollisesti keventää myös ulkoministeriön hallinnointitaakkaa. Eniten kannatusta (yli 80% samaa tai osittain samaa mieltä) sai ehdotus myöntää VGK-tukea nykyistä pidemmille eli kolmivuotisille hankkeille. Hakemusten esikarsinta, jossa riittäisi kevyempi esihakemus ja vain jatkoon päässeiltä vaadittaisiin lopullinen hankesuunnitelma (vrt. EU-rahoituksen concept paper), sai myös paljon kannatusta. Avointa ohjelmatusen hakua, vuotuisia hanketuen ja VGK-tuen hakukierroksia sekä rahoitusta hankesuunnitteluun pidettiin myös tärkeinä.

Kansalaisjärjestöjen työn sitomiseen ministeriön maaohjelmiin ja linjauksiin suhtauduttiin varauksella – suurin syy tähän on, etteivät järjestöt ole kokeneet voivansa osallistua niiden suunnitteluun tasavertaisina toimijoina.

	Samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	Osittain eri mieltä	Eri mieltä
Nykyistä useamman järjestön tulisi saada ohjelmataukea	13%	45%	35%	7%
Kaikki ohjelmatuen saajat pitäisi valita uudelleen säännöllisin väliajoin	12%	41%	26%	21%
Kansalaisjärjestöjen työ tulisi sitoa tiukemmin UM:n maaohjelmiin ja linjauksiin	5%	28%	32%	35%
UM:n tukien haussa tulisi olla esikarsinta, jossa riittäisi kevyempi hakemus, ja vain jatkuon päässeiltä vaadittaisiin lopullinen hankesuunnitelma (vrt. EU-rahoituksen concept paper)	41%	38%	11%	10%
Hanketukea ja VGK-tukea voisi hakea vuorovuosin (joka toinen vuosi)	9%	19%	18%	54%
Kehitysyhteistyö- ja VGK-hankkeille tulisi olla yksi yhteinen hakukierros vuosittain	24%	23%	34%	19%
Kehitysyhteistyöhankkeiden suunniteluun tulisi olla erillinen tukimuoto	43%	34%	19%	4%
Kehitysyhteistyöhankkeiden suunnittelun tulisi olla mahdollista ensimmäisen vuoden aikana	37%	44%	10%	9%
VGK-tukea tulisi myöntää myös 3-vuotisiin hankkeisiin	52%	31%	14%	3%
Hanke- ja VGK-tuen hallinnointi pitäisi siirtää pois ulkoministeriöstä	9%	28%	32%	31%

n= 109

Vastaajista yli puolet haluaa hallinnoinnin edelleen säilyvän ulkoministeriössä, vaikka hallinnoinnin resurssoinnista ja laadusta moni vastaaja olikin huolissaan.

Tukimuotojen hallinnoin toteuttajatahon sijaan pidämme riittävän kapasiteetin turvaamista hallinnoivalle taholle tärkeämpänä. Tukimuotojen yhteiskehittäminen oleellista !

Hallinnoinnin ulkopuolelta ostaminen lisää kustannuksia ja byrokratiaa, sillä päätäntävällän on kuitenkin säilyttävä virkamiehillä.

Virkamiestyönä turhan kallista ja aikaa vievää, varsinkin kun henkilöstöä taas vähennetään.

Jos vaihtoehtona on tukimuodon päättyminen, kannatamme ehdottomasti sen siirtämistä pois UM:stä. Täytyy vaan varmistaa ettei jouduta ns. ojasta allikkoon. Oikein toteutettuna haku joka toinen vuosi voisi toimia. En kuitenkaan näe, miten se keventäisi UM:n hallinnollista taakkaa: hakijoita olisi vaan kerralla enemmän.

Ohjelmataukea saavien järjestöjen valitseminen uudelleen säännöllisin väliajoin lisäisi UM:n hallinnollista työtä sekä veisi osin pohjaa ohjelmatuon positiivisilta vaikutuksilta.

Hakuerrokset pitää järjestää niin, että riittävän suuri summa tulee jakoon joka vuosi. Eli vuorovuosittain, jos ei rahat muuten riitä (vähintään 35% hakemuksista pitäisi pystyä rahoittamaan), ja joka vuosi, jos voidaan taata järkevä hakemusten läpimenon taso.

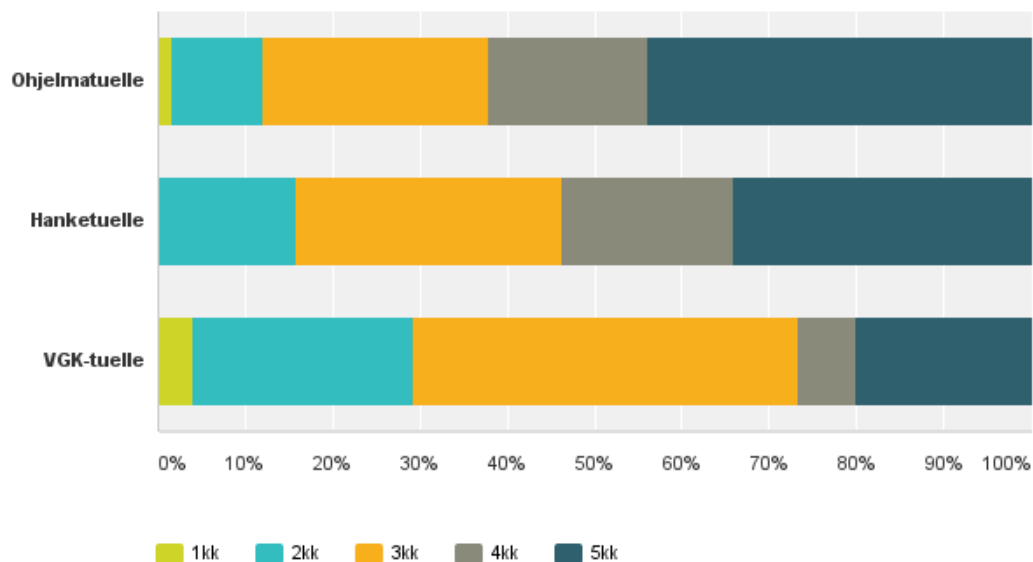
Hakuaika pidemmäksi ja päätökset hyvissä ajoin

Kyselyssä kysyttiin mieluisinta hakemusten jättöajankohtaa. Vastauksissa oli hyvin paljon hajontaa. Parhaina ohjelmatuon ja VGK-tuen hakuaikoina pidettiin **toukokuun loppua tai syyskuun loppua**. Hanketuen osalta suosituin ajankohta olisi **touko-kesäkuu**.

Riittävä hakuaika tai aika, jolloin hakukriteerit ja mahdolliset painopisteet ovat tiedossa, vaihtelee tukimuodoittain. Ohjelma- ja hanketukien osalta enemmistö toivoi 4-5 kuukauden hakuaikaa, VGK-tuen osalta 2-3 kuukautta. Ajat ovat joka tapauksessa pidempiä kuin nykyiset viralliset hakuajat.

Q17 Mikä olisi riittävän pitkä hakuaika (jolloin hakukriteerit ja painopisteet tiedossa)?

Answered: 98 Skipped: 31

Hakemusten käsittelyn toivotaan tapahtuvan ministeriössä nykyistä nopeammin, 3-4 kuukaudessa. Moni vastaaja piti tätäkin liian pitkänä. Avoimissa vastauksissa korostui nimenomaan tarve saada päätökset hyvissä ajoin (2-3 kuukautta) ennen hankkeen/ohjelman aloitusta.

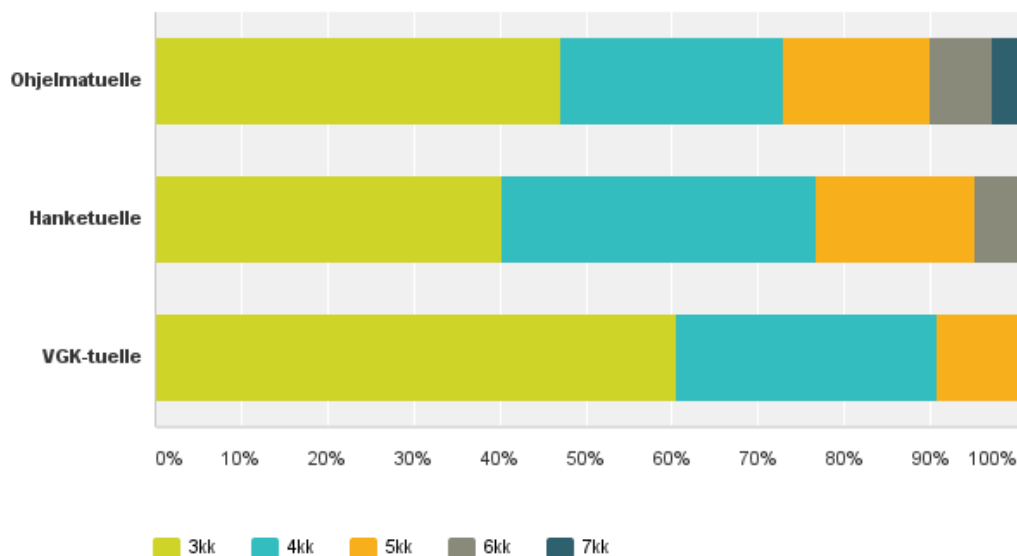
Päätös pitäisi saada marraskuun alkuun, jotta on 2 kuukautta aikaa käynnistää hanke vuoden alussa.

Kun hakemus jätetään elokuussa, olisi päätös saatava ennen vuoden loppua. Lisäksi olisi hyvä, jos laaturyhmän kommentit voisi saada esimerkiksi ohjelman valmisteluvaiheessa ennen kuin ohjelmahakemus jätetään sisään. Kommentit tulevat nyt liian myöhäisessä vaiheessa. Tällöin varsinaisen valmiin hakemuksen käsittely olisi nopeampaa.

Olisi hyvä jos päätökset eivät viivy 3 kuukautta pidempään, voisihan nämä porrastaa eri aikaisiksi. Helpottaisi virkamiestenkin työtä?

Q18 Mikä olisi kohtuullinen aika hakemusten käsittelylle

Answered: 102 Skipped: 27

Omavastuuosuus ennallaan ja vapaaehtoistyön arvo mukaan

Omavastuuosuus on monen järjestön kohdalla tärkein hankkeen tai ohjelman kokoa rajoittava tekijä. Nykyiseen 15% omavastuuosuuden vaatimukseen ohjelma- ja hanketuessa ollaan varsin tyytyväisiä, erityisesti jos mahdollisuus kattaa osa siitä vapaaehtoistyöllä ja tavara- tai palvelulahjoituksilla säilyy. Tätä mahdollisuutta piti tärkeänä oli 90% vastaajista. Nykyistä alempikin omavastuuosuus kelpaisi monelle. Muutamat vastaajat ehdottivat osuuden nostoakin, jos se auttaisi takaamaan rahoituksen. VGK-tuen kohdalla oli vuonna 2014 ensimmäisen kerran käytössä 7,5%:n rahallisen omavastuuosuuden vaatimus. Alempaa omavastuuosuutta vastaajat esittivät yhteishankkeille, vammaistyölle, hauraille alueille, akuutteihin kriiseihin tai jos toimintaan kuuluu jakaa rahoitusta edelleen paikalliselle kansalaisyhteiskunnalle.

Vapaaehtoistyötä pidetään tärkeänä osana kansalaisjärjestöjen työtä, ja 91 % vastaajista kannatti vapaaehtoistyön arvon laskemista mukaan omarahoitusosuuteen, kehitysyhteistyön lisäksi myös VGK-hankkeissa. Samalla kuitenkin moni vastaaja toi esiin vaikeuden laskea vapaaehtoistyölle rahallinen arvo.

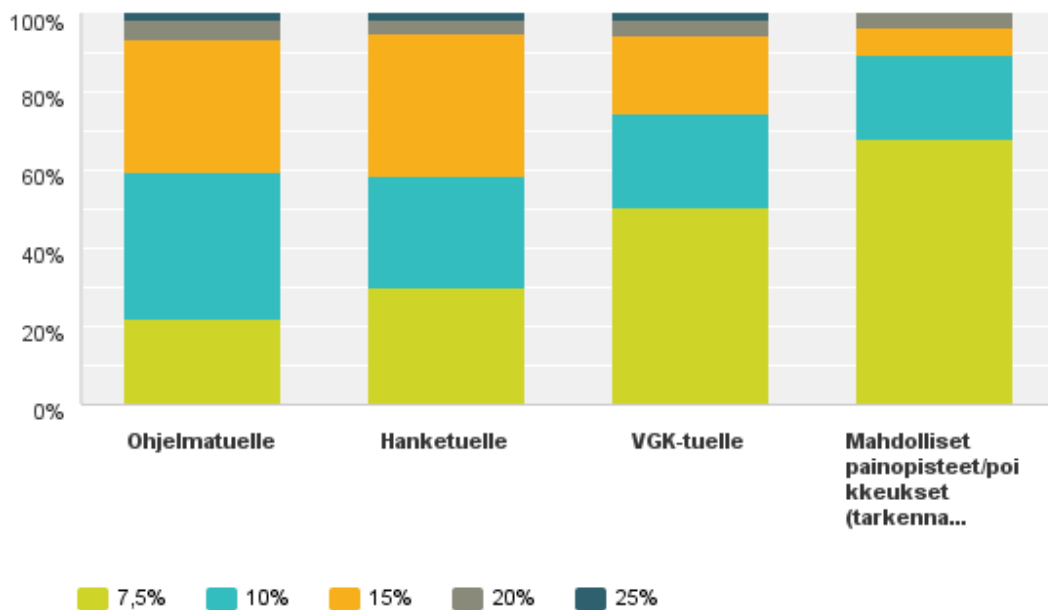
Monet pienet järjestöt koordinoivat tuloksellisia hankkeita hyvin pienillä resursseilla. Tämän mahdollistaa sitoutuneet vapaaehtoiset, joiden työpanos tulee tehdä näkyväksi. On tärkeää, että ulkoministeriö tukee aktiivista kansalaisyhteiskuntaa laskemalla vapaaehtoistyön osaksi omarahoitusta.

Omarahoitusosuuden ei rahallinen laskuperuste tule avata ja selkeyttää. Vapaaehtoistyölle pitää pystyä laskemaan arvo, samoin kuin järjestön muiden työntekijöiden työpanokselle hankkeeseen liittyen.

Toisaalta monet laskutoimitukset olisivat verrattomasti paljon helpompia, jos vapaaehtoistyötä ei laskettaisi.

Q19 Mikä olisi sopiva omarahoitusosuus?

Answered: 98 Skipped: 31

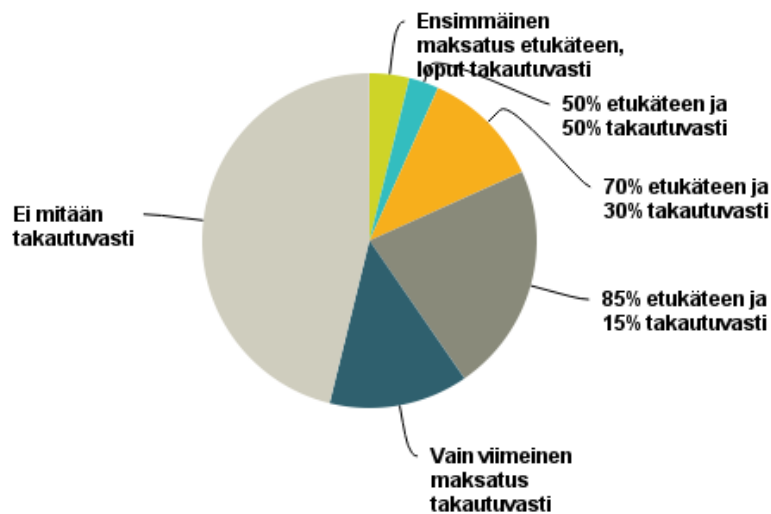
Takautuviin maksatuksiin ei haluta siirtyä

Ehdotukseen siirtyä osittain takautuviin maksatuksiin vastaajat suhtautuivat varsin penseästi. Kysymyksen yhteydessä kerrottiin, että avustusten palautukset ja takaisinperintä teettävät paljon hallinnollista työtä ja että palautuksista on järjestöjen maksettava korkoa. Lähes puolet vastusti takautuvia maksatuksia ylipäättäen. Ne koettiin ongelmaksi etenkin pienten järjestöjen sekä erityissäätiöiden kannalta. Isojen järjestöjen kohdalla taas summat voivat olla varsin suuria, etenkin jos kaikki rahoittajat maksavat rahat vasta jälkikäteen.

22% vastaajista oli kuitenkin valmis 15%:n tai viimeisen maksuerän maksamiseen jälkikäteen – edellyttäen, että ulkoministeriöllä olisi valmius käsitellä raportit ja maksatukset nopeasti ja järjestöjä kohdeltaisiin tässä asiassa tasapuolisesti. Tällä hetkellä raporttien hyväksymiseen menee helposti puoli vuotta, jolloin järjestöt saattaisivat joutua odottamaan loppurahoja vuoden verran. Tämä voisi edellyttää esimerkiksi lainan ottamista. Vaihtoehtona järjestöt ehdottavat joustavampaa mahdollisuutta siirtää jäljelle jäänyt raha esimerkiksi jatkohankkeen tai järjestön muun hankkeen käyttöön käyttötarkoituksen muutoksella.

Q21 Jos maksatuksissa siirrytään osittain takautuvaan maksatukseen (raportointia vastaan), sopiva suhde etukäteen ja jälkikäteen maksettavan avustuksen osuuden kohdalla olisi:

Answered: 104 Skipped: 25

Tässä pitäisi ottaa huomioon järjestön koko ja taloudellinen kapasiteetti (likvidit resurssit). Pienet järjestöt saattavat ajautua ongelmiin, jos donor jostain syystä pidättäikin viimeisen maksatuksen, ja järjestö on tätä varten esim. ottanut lainan, jota ei kykene maksamaan takaisin.

Meillä ei ole ollut mitään takaisinperintäongelmia eikä tapauksia kertaakaan ja olemme iso ohjelmatukea saava järjestö. Miksi joidenkin järjestöjen ongelmat nyt muuttavat koko järjestelmää kaikille, vaikka se on ollut toimiva nykyiselläänkin toisille? Ennemminkin voisi miettiä, että miten noiden takaisinperintätapausten hallinnointia (case hallinnointi) voisi itsessään kehittää! Takaisinperintätapaukset ovat kuitenkin POIKKEUSTilanteita ja niiden hallintaa. Koko järjestelmää ei tule muuttaa sen vuoksi, varsinkin kun tällaista ongelmaa ei ole ollut kaikilla järjestöillä.

Takautuva maksatus luo aina epävarmuutta järjestöille ja suosii isoja toimijoita, joilla paljon muutakin toimintaa ja sitä kautta likviditeettiä kustantaa toimintaa ensin itse. On muistettava, että järjestöt yleensä toimivat hyvin kustannustehokkain resurssein, eikä niihin voi soveltaa samanlaisia toimintamalleja kuin esimerkiksi voittoa tuottaviin konsulttiyrityksiin. Pitää myös muistaa, että kansalaisjärjestötoiminnan tukeminen pitäisi olla toimivalle demokratialle kunnia-asia ja itseisarvo sinänsä, ei ainoastaan mahdollisimman minimiin ahdettava kuluerä!

Eroon turhasta byrokraatiasta

Ehdotuksia turhan byrokraatian karsimiseksi saatiin runsaasti, vaikka sähköiseen asiointiin siirtymistäkin kiiteltiin. Ohjelmatuen hallinnollisia käytäntöjä monet pitivät toimivampina kuin muiden tukimuotojen. Eniten mainintoja tuli moninkertaisista tilintarkastuksista sekä käyttötarkoituksenmuutoksen kankeudesta. Keskustelussa nousi esille ehdotus määrittää käyttötarkoituksenmuutokseen vaadittavalle summalle myös euromääräinen alaraja nykyisen prosentuaalisen muutoksen lisäksi.

Haku- ja raportointilomakkeet koetaan myös turhan yksityiskohtaisiksi ja niissä joutuu toistamaan asioita turhaan. Samoin monet vastaajat kyseenalaistavat sen, että käytännössä samoja lomakkeita käytetään isojen ja pienten hankkeiden kohdalla. Raportoinnin osalta keskustelussa nousi esille myös ehdotus siirtymisestä kokonaan IATI-raportointiin, jolloin raportointitieto olisi laajemmin hyödynnettävissä.

Ministeriön ei välttämättä tarvitse tarkastaa kaikkia tilintarkastettuja hankeraportteja, vaan niitä voisi tarkistaa pistokokeilla.

UM voisi enemmän luottaa siihen, että järjestöt voivat vastuullisesti muuttaa käyttötarkoitusta ilman, että kaikkeen tarvitsee pyytää erikseen lupa, kunhan kokonaisuudessa pysytään budjetin sisällä.

Ilmoitus käyttämättömästä määrystä mitä halutaan käyttää seuraavana vuonna pitää ilmoita ennen lokakuun loppua joka vuosi. Sitä voisi mainita esim. vain viimeisenä vuonna.

Maksatuksista ensimmäinen voisi tulla automaattisesti heti, kun järjestö on vahvistanut ottavansa valtionavun vastaan

Sähköisen asioinnin lomakkeita pitäisi pystyä kehittämään niin, että joka kerta ei tarvitsisi kaikkia perustietoja kirjoittaa uudelleen. Nyt koodit lomakkeissa ilmeisesti jossain määrin helpottavat työtä UM:n päässä, mutta ei kai haittaisi, vaikka tietotekniikkaa otettaisiin myös lomakkeiden täyttäjän avuksi (vrt. esitäytetyt veroilmoitukset; jotain voisi tulla valmiiksi esitäytettynä). Nythän on vielä erikseen kielletty käyttämästä pohjana aikaisempia lomakkeita.

Lomakkeiden tiheät muutokset ovat aiheuttaneet suurta turhautumista järjestössämme, jossa kaikkia tekstejä (hakemukset, raportit) valmistellaan jo hyvissä ajoin, jolloin olemme joutuneet kirjoittamaan tekstit uudelleen lomakepohjien muututtua.

Uusi VGG-hakulomake on melkoinen järkäle. Samat asiat kysytään todella moneen kertaan ja tuloksellisuuden ja tehokkuuden kanssa mennään todella yksityiskohtiin.

Hankehakemus ja raportointi ollut sama riippumatta siitä, onko kyseessä 1000 euron vai 1 000 000 euron hanke. Jouduimme omassa hakemuksessa perustelemaan, miten hankkeemme vaikuttaa Tansaniassa kansallisella tasolla. Hankkeessa oli tarkoitus kouluttaa 40 käsityöläistä ja puhumme 50 000 000 ihmisen maasta. Sama kuin Suomessa kysyttäisiin työväenopiston kurssin kohdalla miten kurssi tulee vaikuttamaan Suomen talouteen

Hakuprosessi on raskas samoin kuin raportointi. Tuntuu, että järjestöjen on suunnattava puolet ajasta ja rahaa siihen, että ministeriölle saadaan tuotettua papereita arkistoon.

Tästä syystä kannattaisi tehdä kevyillä hakemuksilla esikarsinta ja sitten vasta pyytää raskaat hankelomakkeet. Muutenkin paperien tuottamista tulisi järjeistää ja eri suuruisiin hankkeisiin tehdä erilaiset lomakkeet ja vaatimukset.

Hallintoa voi varmasti keventää. Aika moni on vakuuttunut siitä, että raportteja ja monta samasta asiasta kirjoitettua raporttia ei edes lueta, koska koskaan ei tule kysymyksiä tai täydennyspyyntöjä eli miksi kirjoittaa, jos kukaan ei jaksa edes toisessa päässä asioita lukea kuin kurssiivisesti.

Ministeriö on tehnyt hyvää työtä turhan byrokratian karsimiseksi omasta näkökulmastaan. Enemmän minusta haasteena on ollut se, että eri virkamiehet ovat antaneet keskenään ristiriitaista ohjetta ja eri järjestöt ovat saaneet eri virkamiehiltä eri ohjeita.

Hiljattain UM vapautti mahdollisuuden käyttää muiden maiden (paitsi EU:n) rahoitusta omarahoituksena. Nyt on kuitenkin käynyt ilmi, että tähän on liitetty tulkinta, joka käytännössä tekee mahdottomaksi tämän säännön hyödyntämisen: UM vaatii, että nuo muut julkiset varat kierrätetään järjestön omien tilien kautta! Tämä on liian kallista ja estää paikalta hankittujen julkisten rahojen käytön omarahoituksena.

Käytäntöjen pitäisi olla kaiken kaikkiaan mahdollisimman joustavia ja myös pieniä toimijoita kannustavia ja avustavia. Esim. Finnfund tarjoaa hankkeelle ympäristö- ja yhteiskuntavaikutusten arvioinnin maksutta riippumatta siitä, saako hanke rahoitusta vai ei. Lisäksi Finnfund tarjoaa asiantuntija-apua muiden kv-rahoituslähteiden etsimiseksi.